

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№8

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 753 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-avgustda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Smart-logistika texnologiyalarini joriy etish orqali oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berish tizimini optimallashtirish (Toshkent viloyati misolida).....	14
Mavlanov Sobirjon Pardabayevich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruvning xalqaro tamoyillari asosida boshqaruv sifatini oshirish	20
Sattarov Umirzoq	
Современные банковские продукты	24
Хужамуратов Аббос Мардонович	
Amerika qo'shma shtatlarining ijtimoiy himoya tizimi.....	29
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
Совершенствование рынка услуг высшего образования как фактор повышения занятости населения в условиях цифровой экономики.....	33
Ибрагимов Тимур Ибодуллаевич, Асланова Дилбар Хасановна	
Iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlarning qo'llanilishi va ularning samaradorligi.....	39
Kabulov Baxram Kuzibaevich	
Korxonalarda raqobat razvedkasi tizimlarini rivojlantirishda innovatsion raqamli texnologiyalarining o'rni.....	45
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	
O'zbekiston banklarida sun'iy intellekt foydalanish samaradorligini oshirish.....	51
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	
Agrar korxonalar xo'jalik faoliyatida risklarni boshqarish bo'yicha samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishning metodologik asoslari.....	59
Baymirzaev Dilmurod Nematovich	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	66
Исомов Б. С.	
Tashish va saqlash xizmatlarini ko'rsatuvchi korxonalarda raqamli texnologiyalardan foydalanish holati.....	70
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Ijtimoiy infratuzilmani modernizatsiya qilishda DXSHning o'rni: madaniyat va sport sohasida imkoniyatlar	78
Baykalonov Jalil G'aybulloyevich	
Анализ состояния и перспективы развития активного и спортивного туризма в Узбекистане.....	93
Бойко Фарида Чингисовна, Ивонина Наталья Викторовна	
Переоценка и фальсификация стоимости имущества: международные практики, риски и пути решения.....	99
Мансурова Сайёра Бахтияровна	
Hudud sanoati tarkibiy o'zgarishlarini prognozlash usuli.....	106
Djumayev Farrux Toshmuratovich	
Углеродный след и декарбонизация промышленности Узбекистана: роль возобновляемой энергетики и международный опыт	111
Авезова Нилуфар Раббанакуловна, Ощепкова Эльвира Ахтемовна, С.М. Махмудов, А.А. Холиков, Авезова Нилуфар Раббанакуловна	
The process of developing startups based on management principles	119
Ilxamov Azizbek Yodgor o'g'li	
The impact of economic policy on non-performing loans: the case of Uzbekistan.....	126
Jalalov Mashkhurbek Gaybullo ugli	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	134
Исомов Б. С.	

Ko'p kvartirali uylarni boshqaruv organlari tomonidan aholiga sifatli xizmat ko'rsatishni qo'llab quvvatlashni takomillashtirish	138
Umarov Begzodbek Jaloldinovich	
O'zbekistonda iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning institutsional asoslari.....	143
Fayzullayev Jonibek Negmatullayevich	
Davlat - xususiy sheriklik loyihalarining samaradorligini oshirish.....	150
Tursunov Imomnazar Egamberdiyevich, Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
O'zbekiston sug'urta bozorida hayot sug'urtasi xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari.....	155
Bazarov Zakir Xonqulovich	
Tijorat banklari likvidligini tartibga solish yo'llari.....	160
Tursunpo'latov Sohbnazar Kasimjon o'g'li, Nomozova Mohinur Maxmud qizi	
Atrof-muhit ifloslanishini kamaytirishda yashil moliya vositalarining roli: xalqaro tajriba va O'zbekiston imkoniyatlari	163
Yuldasheva Madina Tohir Qizi	
Geofazoviy ma'lumotlar asosida hududlarning farovonlik darajasini aniqlash	173
Toymasov Zufarjon Zokir o'g'li	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	179
Кучаров Абдор Сабижанович, Бобожонов Азиз Бабаханович, Алижанова Камила Тохир кизи	
Korxonalarda innovatsion jarayonlarni boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	187
Narbeyeve Dilnoza Darvishaliyevna	
Development of entrepreneurship in Uzbekistan: management strategies in the context of economic reforms	192
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
Aloqa korxonalari xizmat faoliyatida diversifikatsiya qilishning ilmiy baholash usullari va ulardan foydalanish.....	197
Tursunova Mastura Taxirovna	
Developing effective marketing strategies for tourism development in Uzbekistan	204
Fayzullayev Nodirbek Baxtiyor o'g'li	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari.....	208
Yuldashev Yashnarjon Xolmirzayevich	
Yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalarida investitsiya loyihalarini bank kreditlari orqali moliyalashtirish.....	212
Jamalova Dilnoza Egamberdiyevna	
Цифровизации системы стратегического управления предприятий нефтегазовой отрасли Республики Узбекистан.....	217
Азимов Кабул	
Индекс устойчивости региона против бедности (poverty resilience index – pri): на примере бухарской области Республики Узбекистан (2024)	223
Мухамедова Мадинабону Мехридиновна	
Экономические аспекты внедрения цифровых технологий в полиграфии.....	230
Юсупхужаева Шахноза Музаффар кизи	
Mintaqalararo iqtisodiy hamkorlikni shakllantirish va barqaror rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	233
Sattorov R. A.	
Web3'da real vaqt ma'lumot sinxronizatsiyasi — tarmoqdagi kechikishlar va ularni kamaytirish texnologiyalari.....	240
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Tijorat banklarining likvidligini tartibga solish amaliyotining dolzarb masalalari	246
Sayfutdinov Bobur Nodirovich	
Tijorat banklarining investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	255
Yuldoshev Otabek Jovli o'g'li	

Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish yo'llari.....	261
Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich	
Innovatsion yondashuvlar orqali davlat xaridlarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish	266
Kurbonbekov Sardorbek Ravshanovich	
Hududlarda barqaror rivojlanish nazariyalarining sanoat korxonalari faoliyatiga ta'siri	270
Sadriddinov Baxtiyor Shamsiddin o'g'li	
Turizm platformalarining raqobatbardoshligini oshirishda zamonaviy kontent va raqamli marketing strategiyalarining integratsiyalashgan yondashuvi.....	277
Dadamirzayev Sarvarbek Ulug'bek o'g'li	
Bank xizmatlarida innovatsion texnologiyalarni kengaytirish yo'nalishlari.....	283
Almosova Shohista Jobirovna	
Модели организации казначейства в ведущих стран мира.....	288
Сагдиев Равшан Сайфуллаевич	
Paxta-to'qimachilik klasterlari faoliyatini nazariy jihatlar va rivojlantirish yo'llari.....	302
B.Sh.Shadmanov	
Qurilish sanoatini rivojlantirishda tabiiy resurslardan kompleks foydalanishning ahamiyati.....	307
Yuldasheva Mexrunisa Kasimjan qizi	
Yangi O'zbekistonning "Yashil" iqtisodiyoti: qiyosiy tahlilning asosiy tendentsiyalari	313
Ro'ziyeva Dilfuza Toshmurovna	
Oliy ta'limda raqamli texnologiyalarning muammolari va uni bartaraf etish yo'nalishlari.....	318
Abduraxmanova Malika Abdujaparovna	
Namangan viloyatining Farg'ona vodiysi qo'shni hududlari bilan iqtisodiy hamkorligining hozirgi holati va rivojlantiruvchi omillari	323
Sattarov R.A.	
Desentralizatsiyalangan ma'lumot almashish protokollari: IPFS, Filecoin va Arweave tahlili	328
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Transport xizmatlari ko'rsatish biznes-jarayonlarini raqamli transformasiya talablari asosida takomillashtirish.....	333
Komilov Asror Akmalovich	
Empowering the Future: Assessing the Role of Automation, Internet of Things (IoT), and Demand Management in Enhancing Energy Efficiency of Smart Grids.....	338
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanish tajribalari (xalqaro va mahalliy misollar)	345
Madaminov Shoxruxbek Ma'rufjon o'g'li	
Zamonaviy sharoitlarda uy-joy fondini boshqarishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish	352
Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Karimova Aziza A'zamiddin qizi	
Mijozlar tajribasini yaxshilashda raqamli integratsiya strategiyalari: "O'zbektelekom" AK tajribasi.....	358
Islamov Javlon Rasulovich	
Tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish mexanizmlari.....	361
Rustamov Sunnatillo Rustamovich	
Yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanish omili sifatida: Yevropa tajribasi.....	368
Turobjanov Murodjon Maxammadjanovich	
Ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka erishishda kichik biznes va mahalla hamkorligi modellarini takomillashtirish	373
Murotov Nodir Xujamqulovich	
Xalqaro moliya institutlarining O'zbekiston bank sektori va iqtisodiyotiga ta'siri: YETTB faoliyati misolida tahlil.....	378
Alimov Azizbek Alievich	
Bankrotlik xavfini tahlil qilish modellari.....	386
Nasiriddinov Bahouddin Nuriddinovich	

Xizmat ko'rsatish korxonalarida sifat va samaradorlikni oshirishni takomillashtirish yo'llari.....	393
Burxonova Nargiza Mirshohid qizi	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash jarayonida bank tizimi islohotlari va ularni boshqarish strategiyalari.....	400
Hamroyev Xurshid Jalilovich	
“Temir yo'l transportida MHXSni joriy etishning ahamiyati va milliy standartlar bilan taqqoslama tahlili”	405
Babaxalov Norbo'ta Eshnazarovich	
Banking and financial services in the process of economic development digitalization and its advantages and security of the process	409
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, Baxanurov Oqil Odil og'li	
Kichik biznesda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashdagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	416
Abduvosit Omonboyev	
“Futurologiya va mintaqaviy iqtisodiy transformatsiya: Markaziy Osiyoda O'zbekistonning strategik senariylari”	421
Siddiqov Abdusalom Abdumalikovich	
Kichik biznes subyektlarini bank kreditlari orqali qo'llab-quvvatlashning rivojlangan xorijiy davlatlar tajribalari.....	425
Irgasheva Nigora Akbarovna	
Туристская мобильность стран персидского залива как устойчивый и перспективный источник въездного туризма в Узбекистан	434
Додиев Феруз, Голышева Елена Вячеславовна	
Turistik erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini amalga oshirish: Imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	443
Xoliqov Dostonbek Rustam o'g'li	
Oliy ta'limda davlat-xususiy sheriklik: moliyalashtirish modelini modernizatsiya qilish yo'nalishlari.....	449
Bozorov Alisher O'zimurotovich	
Xalqaro raqamli intergatsiya, raqamlashtirish sharoitida tijorat banklari faoliyati tahlili	455
Turapov Bahromjon Alisher o'g'li	
To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar – iqtisodiyot taraqqiyotining muhim omili.....	461
Mamatkulova Nodira Maxkamovna	
Davlat xaridlari ishtirokchilarining elektron-skoring tizimi.....	465
Mamasoliyev Abrorbek Abdug'ani o'g'li	
Qishloq xo'jalik korxonalarida melioratsiya xarajatlari xisobining muammolari va yechimlari.....	469
Baxriev Muxiddin Sheralievich	
O'zbek banklarining xarajatlar samaradorligini stoxastik chegara modelida baholash	481
Xannayev Sherzod	
Практические подходы к выявлению и оценке налоговых рисков на основе сегментации деятельности налогоплательщиков	490
Голубова Ольга Сергеевна, Элбаева Мукаддас Рашидовна	
Iqtisodiyot tarmoqlarida investitsiyalardan samarali foydalanishni tashkil etish chora-tadbirlari va investitsiyalarni jalb qilish istiqbollari.....	496
No'monjonova Muazzam Maxbubjon qizi	
Empowering the future: The impact of automation, iot, and demand management on energy efficiency in smart grids.....	501
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Institutsional o'zgarishlar sharoitida aholi daromadlari tarkibining oshishi va daromadlar tengsizligini kamaytirishning istiqbolli yo'nalishlari	508
Ergasheva Nafisa Baxridinovna	
Международные индексы, определяющие цифровое развитие страны	513
Талъатова Диёра Боходир кизи	

Sog'liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik instituti orqali investitsiya loiyhalarini moliyalashtirishda moliyaviy-iqtisodiy samaradorligini baholash metodologiyasi	517
Karabayev Sanjar Abdusamatovich	
Управление качеством в технологических стартапах: Баланс между скоростью и надежностью	527
Хамидуллина Гульнора Рафкатовна, Раджабов Темур Рустамович, Носиров Илхом Аббосович	
Namangan viloyatida iqtisodiy integratsiyani jarayonida eksport va import operatsiyalarining tahlili	535
Adashev Azimjon O'rinboyevich	
Korxonalarda kadrlar tayyorlash ijrosidagi mavjud muammolar va kadrlar siyosatining takomillashtirib borish xususiyatlari	541
Mamatqulov Rustam Muxammadkarimovich	
Yashirin iqtisodiyot tushunchasi, turlari va shakllanish omillari hamda uning iqtisodiyotga ta'siri.....	546
Malikov Abdulaziz Toxirjon o'g'li, S.A. Zakirova	
The purpose of assessing a person's entrepreneurial capacity is to classify their quality characteristics	562
Mansur Matkarimov, Qaxramon Madraximov, Sherjon Sherjonov, Jahongirbek Nurjonov	
Challenges in enhancing the efficient use of economic resources in agriculture within an innovative economy framework.....	568
Nodira Abdullayevna Eshquvattova	
Оценка эффективности существующих методов стратегического управления проектами	573
Мансурова Севара Мансуровна	
Создаются благоприятные условия для индивидуальных предпринимателей и самозанятых лиц	577
Батыров Фархад Бакитович	
Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish yo'llari.....	593
Haqberdiyev Bekzod O'ktamovich	
Toshkent viloyatida metal bozorining rivojlanishi va unda kichik biznesning o'rni	600
Musayeva Shoirazimovna	
Mechanisms for ensuring employment in the services sector through the development of small business and private entrepreneurship.....	606
Turabekov Sokhibjon Sherboy ugli, Abdukhalikov Ulugbek Abdukhalikovich	
Tijorat banklarini raqamlatirish sharoitida inson resurslarini boshqarishning innovatsion yondashuvlari (BRB misolida)	611
Azimov Asrorjon Muzaffarjonovich	
The importance and current state of accounting and auditing of liabilities in enterprises	616
Khaliqnazarova Gulnaz Jalgasbay qizi	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xotin-qizlarning barqaror bandlik darajasining ekonometrik tahlili.....	622
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi	
Moliyaviy bozor ishtirokchilari faoliyatini samarali boshqarishda innovatsion moliyaviy vosita va metodlarning qo'llanilishi.....	627
Hotamqulova Madina Sanjar qizi	
Oliy ta'limga investitsiya kiritishning asosiy shakl va mexanizmlari	631
Almardanov Ulug'bek Qudrat o'g'li	
"Yashil" iqtisodiyotning metodologik asoslari.....	635
Babakulov Bahromqul Mamatkulovich, Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, Boymurodov Jonon Komiljonovich	
O'zbekiston sharoitida davlat xaridlarini yanada rivojlantirish istiqbollari	641
Turganbaev Nursulton Bayram uli	

Tijorat banklarida jismoniy shaxslarga ko'rsatiladigan xizmatlar raqamli transformatsiyaning joriy holati tahlili	645
Qurbonov Alisher Samadovich	
Инновационные формы сотрудничества образования и индустрии для формирования компетенций в сфере устойчивого туризма: Опыт и перспективы Узбекистана.....	653
Бухарова Нигора Газиевна	
Muzey sohasida tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar nazariyasi va ularni madaniy meros va muzeyshunoslik sohasiga tatbiq etish	657
Asadova Nigora Mehridin qizi	
Internet banking adoption in Uzbekistan	661
Karimov Erkin Yusubovich	
Elektron tijorat O'zbekiston va Xitoy raqamli iqtisodiyotini rivojlantirish drayveri sifatida	665
Samedinov Timur Selyametovich	
Yuridik shaxslar birlashuvi orqali amalga oshiriladigan xufyona soliqlardan qochish sxemalarini moliyaviy instrumentlar bilan bartaraf etish yo'llari	671
To'rayev Dilshod Xasanovich	
O'zbekiston shahar ekoturizmida raqamli egizak texnologiyalarining iqtisodiy potentsiali	683
Esonboyev Baxodir Bakir o'g'li	
Yengil sanoatni rivojlanishtirishning mintaqaviy xususiyatlari	687
Fuzaylov Sarvar Abdusamatovich	
Tijorat banklarining depozit siyosatiga ta'sir qiluvchi omillar	693
Komilova Mukammal Shavkatovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini mikromoliyalashtirish bilan bog'liq muammolar	697
Tojiyev Javlonbek Rustamovich	
Ishbilarmonlik muhitini baholashning metodologiyalari tahlili	704
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Jismoniy shaxslarning daromadlariga deklaratsiya asosida soliq solish mexanzmini takomillashtirish	715
Ibragimov Zafar Ismailovich	
Yashil marketing yordamida moda sanoatida mijozlar ehtiyojini samarali qondirish.....	723
Xalilova Nafisa Komilovna	
Targetlangan iqtisodiy siyosat orqali kambag'allikka qarshi kurash	727
Baratov J.N.	
Globalashuv sharoitida O'zbekiston iqtisodiyotining modernizatsiyasi va strategik rivojlanish yo'nalishlari	733
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li	
Sug'urta kompaniyalarining innovatsion faoliyati tahlili va moliyalashtirish samaradorligini aniqlash yo'nalishlari	738
Baxronova Shaxodat Baxshuloyevna	
Yo'lovchi tashish sohasida autsorsingni qo'llash istiqboli	744
Kaxarova Nilufar Yerkijonovna	
Ta'lim klasterlari faoliyatining barqaror taraqqiyotdagi o'rni.....	748
Imamova Nilufar Asamutdinovna	

TA'LIM KLASTERLARI FAOLIYATINING BARQAROR TARAQQIYOTDAGI O'RNI

Imamova Nilufar Asamutdinovna

TDSHU, Xalqaro reytinglar bilan ishlash

bo'limi boshlig'i, mustaqil izlanuvchi

E-mail: nilufar_imamova@tsuos.uz

ORCID - 0000-0001-9723-5348

Annotatsiya: Maqolada oliy ta'lim tizimi, undagi muhim masalalar, oliy ta'lim muassasalari, ularning faoliyatidagi asosiy tendensiyalar, ta'lim klasterlari hamda ta'lim klasterlarining barqaror taraqqiyot maqsadlariga erishishdagi o'rni va ahamiyati nazariy yondashuvlar asosida yoritib berilgan. Shuningdek, milliy iqtisodiyotda ta'lim klasterlarning shakllanishi va takomillashuvining o'ziga xos xususiyatlari, ularning maqsad va vazifalari, barqaror rivojlanish sharoitida ularning faoliyati haqida ham batafsil ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim tizimi, oliy ta'lim muassasalari, ta'lim klasterlari, barqaror rivojlanish, barqaror rivojlanish maqsadlari, sifatli ta'lim, yashil iqtisodiyot va yashil rivojlanish, innovasion taraqqiyot, xalqaro hamkorlik, milliy iqtisodiyot, klaster faoliyati.

Abstract: The article explores the higher education system, its key issues, higher education institutions, and the main trends in their activities, as well as educational clusters and their role and significance in achieving the Sustainable Development Goals, based on theoretical approaches. Furthermore, the paper provides detailed insights into the specific features of the formation and development of educational clusters in the national economy, their objectives and tasks, as well as their activities under conditions of sustainable development.

Key words: higher education system, higher education institutions, educational clusters, sustainable development, Sustainable Development Goals (SDGs), quality education, green economy and green growth, innovative development, international cooperation, national economy, cluster performance.

Аннотация: В статье рассмотрены система высшего образования, ее ключевые проблемы, высшие учебные заведения, основные тенденции в их деятельности, а также образовательные кластеры и их роль и значение в достижении целей устойчивого развития на основе теоретических подходов. Кроме того, представлена подробная информация об особенностях формирования и совершенствования образовательных кластеров в национальной экономике, их целях и задачах, а также о их деятельности в условиях устойчивого развития.

Ключевые слова: система высшего образования, высшие учебные заведения, образовательные кластеры, устойчивое развитие, цели устойчивого развития, качественное образование, зеленая экономика и зеленое развитие, инновационное развитие, международное сотрудничество, национальная экономика, деятельность кластеров.

KIRISH

Hozirgi kundagi globallashuv, modernizatsiyalashuv va raqobatlashuv jarayonlarining chuqurlashib borayotgan sharoitida milliy iqtisodiyotlarning barqaror taraqqiyot yo'lida amalga oshirayotgan sa'y-harakatlari natijaviylikka erishishi uchun iqtisodiy o'sishning zamonaviy va ta'sirchan omillari hamda mexanizmlariga ehtiyoj mavjudligi ko'rinmoqda. Ma'lumki, iqtisodiy o'sishning muhim omillaridan biri bu mehnat bozorida talabgor bo'lgan ishchi kuchi, inson kapitalidir. Ta'sirchan mexanizm esa aynan mana shu inson kapitali va malakali ishchi kuchini tayyorlovchi ta'lim tizimidir. Ayni damda ta'lim tizimi mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini belgilovchi muhim omillardan biri sifatida maydonga chiqmoqda. Bunday sharoitda ta'lim sohasi, xususan, oliy ta'lim muassasalari iqtisodiyotning asosiy rivojlantiruvchi kuchi, innovasion iqtisodiyotning asosi sifatida faoliyat olib borishi, raqobatbardoshligini oshirish uchun o'z ta'sir doirasini kengaytirishi hamda samarali integrasion hamkorlikdagi ta'lim klasterlari shaklida faoliyat olib borishi samarali natijalarni ta'minlab beradi.

Jahondagi yirik, oliy darajadagi universitetlar ham ta'lim klasterlari sifatidagi faoliyatlari orqali o'z ilmiy-innovasion va tadbirkorlik faoliyatlari natijasida milliy iqtisodiyotlarning fan va texnologiyalarga asoslangan drayverlariga aylangan. Ular ayni damda jahon miqyosida yuz berayotgan global muammolarga yechim topish, barqaror rivojlanish maqsadlarini amalga oshirish kabi vazifalarni bajarmoqda.

Universitetlar barqaror rivojlanish maqsadlarini (SDG – Sustainable Development Goals) qo'llab-quvvatlovchi turli tashabbuslarni amalga oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Jumladan, "yashil kampuslar", ya'ni ekologik toza infratuzilma, qayta tiklanuvchi energiya manbalari, chiqindilarni saralash va qayta ishlashga asoslangan kampuslarni yaratish; talabalarning ekologik ong va madaniyatini oshirish; fanlararo yo'nalishlarda barqarorlikni ta'lim berishga asoslangan dasturlarni joriy etish; shuningdek, atrof-muhit muammolariga bag'ishlangan innovasion loyihalar va "yashil texnologiyalar"ni ishlab chiqishga yo'naltirilgan ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirish shular jumlasidandir.

Mazkur vazifalarni amalga oshirish orqali universitetlarning milliy va xalqaro darajadagi raqobatbardoshligi ta'minlanadi, ularning xalqaro reytinglarga kirish imkoniyatlari ortib boradi. Ushbu reytinglar universitetlarga xalqaro nufuzni oshirish, talabalar va investorlar uchun jozibadorlikni kuchaytirish, grantlar va hamkorlik imkoniyatlarini kengaytirish imkonini beradi. Shu bilan birga, bu ko'rsatkichlar universitetlarning "yashil" faoliyatini har tomonlama baholaydi va reytingdagi o'rniga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Universitetlar tomonidan barqaror taraqqiyot uchun tashabbuslarni ilgari surish va ularni talabalar bilan birgalikda amalga oshirish universitetlarning nufuzini oshiradi hamda uzoq muddatli muvaffaqiyatli faoliyatining kaliti sifatida xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda ta'lim klasterlari va ularning barqaror taraqqiyotdagi o'rnini o'rganish maqsadida qiyosiy-tahliliy, tizimli yondashuv, induktiv va deduktiv tahlil usullari, shuningdek, klasterlar faoliyatiga oid kontent tahlil hamda SWOT tahlillardan foydalanildi. Tahlil jarayonida rasmiy statistik ma'lumotlar, ilmiy maqolalar, xalqaro reyting tashkilotlarining statistik va tahliliy hisobotlari, shuningdek, milliy normativ-huquqiy hujjatlar asos qilib olindi. Milliy ta'lim klasterlari faoliyatining samaradorligini baholashda ham statistik ma'lumotlardan keng foydalanildi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Klasterlar mavzusining dolzarbligi va ahamiyatini inobatga olib, milliy iqtisodiyotda klasterlar, ularning rivojlanishi, iqtisodiy klasterning mohiyati hamda ta'lim klasterlari bo'yicha milliy va xalqaro darajada iqtisodchi olimlar tomonidan zamonaviy ilmiy tadqiqot ishlari keng ko'lamda amalga oshirilgan. Mavzu bo'yicha bajarilgan ilmiy ishlarni tahlil qilish uchun Google Scholar ilmiy bazasi ma'lumotlariga murojaat etish orqali klasterlar faoliyatiga oid kontent tahlilni amalga oshirish mumkin (1-jadval).

1-jadval. Klasterlar va ta'lim klasteri terminlarining kontent tahlili

Terminlar	29.01.2016 ¹	21.07.2025 ²	28.07.2025 ³
	Rus tilidagi qidiruv natijalari		O'zbek tilidagi qidiruv natijalari
Развитие кластеров (Klasterlarning rivojlanishi)	22 800	254 000	363
Кластеры в экономике (Iqtisodiyotda klasterlar)	16 000	105 000	187
Понятие экономического кластера (Iqtisodiy klaster tushunchasi)	14 100	30 300	386
Образовательный кластер (Ta'lim klasteri)	6 410	31 300	938

Jadval natijalari bo'yicha shuni xulosa qilish mumkinki, klasterlarning rivojlanishi bo'yicha rus tilidagi qidiruv natijalariga ko'ra, mazkur yo'nalishda ilmiy tadqiqotlar so'nggi 10 yillikda 10 barobardan ortiq o'sgan. Bu holat ushbu yo'nalishda ilmiy tadqiqotlarning, davlat dasturlarining hamda iqtisodiy tahlillarning keng ko'lamda olib borilayotganidan dalolat beradi. Shuningdek, aynan ta'lim klasterlari bo'yicha natijalar qariyb 5 barobarga ortgani kuzatilmoqda. Bu esa ta'lim tizimidagi islohotlar, ilmiy izlanishlar, ta'limning raqobatbardoshligini oshirish hamda ta'lim sohasiga innovatsiyalarni joriy qilishga oid tadqiqotlarning dolzarbligi ortib borayotganidan dalolat beradi.

1 Кластеризация в современном образовании: методология и практика / Н. М. Большаков, В.В.Жиделева, Л. А. Гурьева, Е. А. Рауш; науч. рук. д-р экон. наук, проф., акад. РАЕН Н. М. Большаков. — Санкт-Петербург: СПбГЛТУ, 2016. — 200 с. ISBN 978-5-9239-0688-2. Стр. 18

2 Google Scholar ilmiy bazasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

3 Google Scholar ilmiy bazasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

O'zbek tilidagi qidiruv natijalariga keladigan bo'lsak, bunda holat bir muncha farqli. Chunki MDH, xususan Rossiyada klasterlar, klaster siyosati, ta'lim klasterlari faoliyati va ularni o'rganish hamda tadqiq etish jarayonlari 2000-yillardan boshlangan va hozirgi kunda rivojlanish hamda takomillashuv bosqichiga chiqqan. O'zbekistonda esa klaster tushunchasi va klasterlashuv jarayonlari biroz kechroq boshlangan bo'lsa-da, ayni paytda ularning dolzarbligi ortib borayotganini ta'kidlash mumkin. Klasterlarning rivojlanishi bo'yicha ilmiy tadqiqotlar soni 363 tani tashkil etgan bo'lsa, aynan ta'lim klasterlari bo'yicha tadqiqotlar esa unga nisbatan 2,5 barobar ko'p, ya'ni 938 ta ilmiy izlanishlarni ko'rsatmoqda. Bu esa O'zbekistonda klasterli yondashuvning, iqtisodiyotning turli tarmoqlarida klasterlarning samarali faoliyati yo'lga qo'yilayotgani va ularni o'rganish hamda tadqiq qilish jarayonlari takomillashib borayotganidan dalolat beradi.

Mazkur kontent tahlil ingliz tilida amalga oshirilganda, 2025-yil holatiga ko'ra, "development of clusters" (klasterlarning rivojlanishi) bo'yicha 8,5 millionga yaqin ilmiy tadqiqotlar mavjudligi, "educational cluster" (ta'lim klasteri) bo'yicha esa 4,7 millionga yaqin ilmiy ishlar bajarilgani aniqlangan⁴.

Bu holat esa jahonda, xususan AQSh, Yevropa Ittifoqi va boshqa bir qator rivojlangan mamlakatlarda klasterlarni o'rganish hamda ta'lim klasterlari faoliyatini tadqiq etish nisbatan ilgari boshlanganini ko'rsatadi. Shuningdek, mazkur yo'nalishdagi tadqiqotlar dolzarb ahamiyat kasb etib, ilmiy va innovasion rivojlanishning, fan va texnologiyalarga asoslangan taraqqiyotning asosiga aylanganidan dalolat beradi.

Klasterlar faoliyati, ularning samaradorligi hamda faoliyatiga xos jihatlar mavjudligi haqidagi dastlabki ilmiy qarashlar va biznes klasteriga oid yondashuvlar Garvard biznes maktabi professori, raqobatbardoshlik rombi nazariyasi asoschisi Maykl Porterga tegishlidir.

Aynan ta'lim klasterlari faoliyati bo'yicha esa B. Klark, L. Leydesdorff va X. Etzkovitz tomonidan ilmiy tadqiqotlar olib borilgan⁵.

M. Portering fikricha, "klaster – bu birgalikda ish olib boruvchi, ayni paytda bir-biri bilan raqobatlashuvchi ixtisoslashgan, o'zaro bog'langan kompaniyalar, ixtisoslashgan tovar va xizmatlar yetkazib beruvchilar, tegishli tarmoqlardagi firmalar, shuningdek, ularning faoliyati bilan bog'liq bo'lgan ma'lum sohalardagi tashkilotlarning geografik jihatdan to'plangan guruhidir"⁶.

Shuningdek, M. Porter klasterlarning samarasi haqida shunday deydi: "Klasterlar mavjud va yangi paydo bo'layotgan tarmoqlarni rivojlantirishning muhim omili hisoblanadi. Ular eksport hajmini oshirish va xorijiy investisiyalarni jalb etishda harakatlantiruvchi kuch bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, klasterlar yangi muloqot yo'llarini shakllantirish uchun forum yaratadi. Bu muloqot yo'llari kompaniyalar, davlat agentliklari va tashkilotlar, xususan maktablar, universitetlar hamda ijtimoiy ahamiyatga ega korxonalar o'rtasida mavjud bo'lishi va rivojlanishi lozim"⁷.

TAHLIL VA NATIJALAR

Oliy ta'lim muassasalari ta'lim klasterining yadrosi sifatida ilmiy-tadqiqot muassasalari, ishlab chiqarish korxonalari, biznes vakillari hamda davlat hokimiyat organlari bilan o'zaro raqobat va kooperatsiyaga asoslangan faoliyati natijasida sifatli va raqobatbardosh ta'lim xizmatlarini ko'rsatadi. Shu bilan birga, zamonaviy mehnat bozori talablariga mos kadrlarni tayyorlaydi, ilmiy tadqiqot sohasida yangi ishlanmalarni yaratadi va ularni tijoratlashtiradi. Eng muhimi, milliy va xalqaro ta'lim xizmatlari bozorida mustahkam o'rin egallash imkoniyatiga ega bo'lib, buning natijasida xalqaro reytinglarda yuqori o'rinlarga ega bo'lgan, ilmiy-innovasion hamda tadbirkorlik universitetlari sifatida o'z statusini mustahkamlab boradi.

QS xalqaro reyting tashkiloti tahlilchilari tomonidan amalga oshirilgan tadqiqotlarga ko'ra, 2030-yilga kelib global iqtisodiyot barqaror o'sishni namoyon etadi. Bu o'sish so'nggi o'n yillikdagi sust mahsuldorlik davridan keyin yuzaga keladi. Rivojlangan davlatlardagi demografik tendensiyalar mehnat resurslari ta'minotini susaytirgan bo'lsa-da, rivojlanayotgan mamlakatlardan yangi, yuqori malakali ishchi kuchi global mehnat bozoriga qo'shilib, mahsuldorlikning ortishi va global daromad tengligining yaxshilanishiga hissa qo'shmoqda.

Mutaxassislar fikricha, an'anaviy ta'lim muassasalari hanuzgacha ishonchli bilim manbai va ish bilan ta'minlanish hamda farovonlikka erishishning eng samarali vositasi bo'lib qolmoqda. Biroq ilg'or iqtisodiyotlarda demografik o'zgarishlar, avtomatlashtirish va sanoat ehtiyojlarining o'zgarishi natijasida yuzaga kelayotgan doimiy malaka tanqisligi muammosi an'anaviy ta'lim tizimlariga katta bosim keltirib chiqarmoqda. Chunki ushbu tizimlar aksariyat ishsiz qolgan ishchilarni yangi kasblarga mos ravishda qayta tayyorlashga zarur bo'lgan

4 Google Scholar ilmiy bazasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

5 Clark, B.R. (1983). The Higher Education System: Academic Organization in Cross-national Perspective. University of California Press: Los Angeles, CA.; Leydesdorff, L., & Etzkowitz, H. (2001). The Transformation of University-Industry-Government Relations. Electronic Journal of Sociology, 5, 338-344.

6 Портер М. Международная конкуренция: Конкурентные преимущества стран. Пер. с англ./Под ред. И с предисловием В.Д. Щетинина. - М.: Международные отношения, 1993. – 896 с. Стр. 170

7 Портер М. Конкуренция.: Пер. с англ.: Уч. пос. - М.: Издательский дом "Вильямс", 2000. – 495 с. 207 стр.

ko'lamda, tezlikda va ilm oluvchilar kutayotgan shaklda xizmat ko'rsatishga yetarli darajada moslashmaganligi ko'zga tashlanmoqda⁸.

Aynan mana shu moslashuvni yo'lga qo'yish uchun oliy ta'lim muassasalari ta'lim klasterlari sifatida ilmiy-tadqiqot muassasalari, ishlab chiqarish korxonalari, biznes vakillari hamda davlat hokimiyat organlari bilan o'zaro raqobat va kooperatsiyaga asoslangan faoliyat olib borishi, fundamental va amaliy tadqiqotlarni amalga oshirishi lozim. Bu jarayon natijasida oliy ta'lim tizimidagi dolzarb masalalar, xususan mehnat bozori talablariga mos kadrlar tayyorlash, barqaror taraqqiyot uchun sifatli ta'lim xizmatlarini ko'rsatish, xalqaro reytinglarga kirish, shuningdek innovasion iqtisodiyot hamda tadbirkorlik sohasidagi muammolarga yechim topish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda o'z hissalarini qo'shishlari mumkin.

O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimidagi oliy ta'lim muassasalarining nufuzini oshirish, ularni iqtisodiyotning drayveriga, fan va texnologiyalar hamda fundamental va amaliy tadqiqotlar markaziga aylantirish maqsadida OTMlarni o'zlarini klaster yadrosiga aylantirish orqali ta'lim klasterlarini yo'lga qo'yish maqsadga muvofiqdir. Endilikda OTMlar ta'lim klasterida tashabbus ko'rsatib, ilmiy-tadqiqot muassasalari, ishlab chiqarish korxonalari va hukumat organlari bilan raqobat hamda innovatsiyalarga asoslangan integrasion hamkorlikni rivojlantiradi. Natijada sifatli ta'lim xizmatlari yaratiladi.

Ta'lim tizimida ta'lim resurslaridan samarali foydalanishni ta'minlaydigan yangi tashkiliy tuzilmani yo'lga qo'yish uchun samarali institusional islohotlar va puxta o'ylangan ta'lim siyosati muhim ahamiyat kasb etadi. Ta'lim klasteri siyosati oliy ta'limni modernizatsiya qilish uchun shart-sharoit yaratish, raqobatbardosh ta'lim klasterlarini shakllantirish va qo'llab-quvvatlashga qaratilgan chora-tadbirlar yig'indisidan iboratdir.

Klasterlar hududlarning raqobatbardoshligini oshirishga, ta'lim muassasalari, korxonalar, ilmiy muassasalar va hokimiyat organlari o'rtasida konstruktiv munosabatlarni shakllantirishga yordam beradi. Ta'lim xizmatlari bozorida raqobat sharoitida ish beruvchilar manfaatlaridan kelib chiqib, ushbu bozorga birinchi bo'lib kompleks innovasion ta'lim mahsuloti bilan chiqqan klasterlar samaradorlikka erishadi.

Ta'lim klasteri – bu yangi raqobatbardosh innovasion ta'lim mahsulotlari hamda qo'shilgan qiymatlarni yaratish uchun davlat boshqaruv va hokimiyat organlarining manfaatdor shaxslari ishtirokida professional oliy ta'lim muassasalari, ilmiy-tadqiqot tashkilotlari, biznes va tadbirkorlik korxonalari birlashuvi natijasida yaratilgan uyushmadir⁹.

Bunday klaster bosh ilmiy-ta'lim va intellektual bilimlar markazi bo'lgan oliy ta'lim muassasasi – klaster yadrosi atrofida o'zining raqobatbardosh ustunliklarini kuchaytirish, oliy ta'limning natijaviyligi va ta'lim sifatini oshirish resurslaridan, ta'lim, ilmiy-tadqiqot va professional faoliyat natijalaridan birgalikda foydalanishni nazarda tutuvchi ta'lim tashkilotlarining turli ko'rinishlari, shakllari va darajadagilarini birlashtirishni anglatadi.

Ta'lim klasterini yaratishdan maqsad – ilmtalab tarmoqlar va sohalar uchun yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash, universitet va biznes-jamiyatning birgalikdagi iqtisodiy kuchlari orqali bir-biriga bog'liq va bir-birini to'ldiruvchi innovasion tovar hamda xizmatlarni ishlab chiqish va tijoratlashtirishni yo'lga qo'yishdan iboratdir.

Ta'lim klasterining asosiy belgilariga universitetning ilmiy hamda biznes-jamiyatlari bilan ikki tomonlama teng manfaatli maqsadlarga erishish bo'yicha sinergetik munosabatlarning tizimli tashkil etilgan asoslariga ega bo'lgan tashqi aloqalari, universitetlar, korxonalar va tashkilotlarning bir-birini to'ldiruvchi funksiyalari, klaster a'zolarining bir-birining raqobatbardoshligini oshirishga bo'lgan intilishlari, klasterni murakkab tizim sifatida aniqlab olish hamda unda o'sish nuqtalarining mavjudligi kiradi.

Ta'lim klasterining SWOT tahliliga ko'ra, kuchli tomonlariga – sinergetik samaradorlikning mavjudligi, o'zaro raqobat va kooperatsiyaning amal qilishi, ta'limni ilm bilan, ishlab chiqarish va amaliyot bilan uyg'un olib borilishi hamda hamkorlikda ilmiy tadqiqot loyihalarini bajarish va tijoratlashtirishdan daromad olish imkoniyatlari kiradi. Kuchsiz tomonlariga – malakali kadrlar yetishmovchiligi, pedagoglar va mutaxassislarning yangi tizimga moslashish jarayoni uzoq vaqt talab qilishi, ta'lim tizimidagi yangi tendensiyalar hamda standartlarning doimiy ravishda malaka oshirishni talab qilishi kiritiladi. Imkoniyatlariga esa – klasterga xorijiy mutaxassislarning va investitsiyalarni jalb qilish orqali faoliyatni yanada takomillashtirish, ta'limni raqamlashtirish, yangi ta'lim platformalari va ta'lim texnologiyalaridan foydalanish, ishlab chiqarish korxonalari va biznes vakillarining malakali mutaxassislari hamda yangi turdagi tovar va xizmatlar evaziga tashqi bozorlarga chiqish imkoniyatlari kiradi. Tahdidlar sifatida esa – yangi model uchun qonunlar va me'yoriy hujjatlarning aniqlashtirilmaganligi, shuningdek xorijiy ta'lim klasterlari bilan raqobatlashish zarurati ko'rsatib o'tiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ta'lim klasterlari milliy iqtisodiyotda ta'lim sifatini oshirishning yangi modeli sifatida ta'limni ilm va amaliyot bilan uyg'un olib boruvchi, samarali ilmiy tadqiqotlar hamda sifatli ta'lim xizmatlarini yo'lga qo'yuvchi, ishlab

⁸ Education in 2030: five scenarios for the future and talents. <https://www.holoniq.com/2030> (by QS).

⁹ Крайнов Г Н, Панов А И О международном и российском опыте кластеризации высшего образования // Вестник Московского государственного областного университета Серия: Педагогика 2023 № 1 С 6–14. DOI: 10.18384/2310-7219-2023-1-6-14. 8-стр.

chiqarish va biznes sohasini, mehnat bozorini malakali mutaxassislar bilan ta'minlovchi zamonaviy tashkiliy tuzilma sifatida faoliyat yuritib, barqaror taraqqiyot uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Taklif sifatida, ta'lim klasterlarining faoliyatini samarali yo'lga qo'yish va takomillashtirish uchun institusional, huquqiy hamda moliyaviy shart-sharoitlarni yaratish, OTMlarning ta'lim klasteri sifatida faoliyat yuritish tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash, ular uchun imtiyozlar va shart-sharoitlar taqdim etish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Кластеризация в современном образовании: методология и практика / Н. М. Большаков, В.В.Жиделева, Л. А. Гурьева, Е. А. Рауш; науч. рук. д-р экон. наук, проф., акад. РАЕН Н. М. Большаков. — Санкт-Петербург: СПбГЛТУ, 2016. — 200 с. ISBN 978-5-9239-0688-2.
2. Портер М. Международная конкуренция: Конкурентные преимущества стран. Пер. с англ./Под ред. И с предисловием В.Д.Щетинина. - М.: Международные отношения, 1993. — 896 с.
3. Портер М. Конкуренция.: Пер. с англ.: Уч. пос. - М.: Издательский дом "Вильямс", 2000. — 495 с.
4. Clark, B.R. (1983). The Higher Education System: Academic Organization in Cross-national Perspective. University of California Press: Los Angeles, CA.
5. Leydesdorff, L., & Etzkowitz, H. (2001). The Transformation of University-Industry-Government Relations. Electronic Journal of Sociology, 5, 338-344.
6. Крайнов Г Н, Панов А И О международном и российском опыте кластеризации высшего образования // Вестник Московского государственного областного университета Серия: Педагогика 2023 № 1 С 6–14. DOI: 10 18384/2310-7219-2023-1-6-14. 8-стр.
7. Sölvell, Ö., Lindqvist, G., & Ketels, Ch. (2003). The cluster initiative greenbook. 94 p.
8. Michael J. Enright, 2003. "Regional Clusters: What We Know and What We Should Know", Advances in Spatial Science, in: Johannes Bröcker & Dirk Dohse & Rüdiger Soltwedel (ed.), Innovation Clusters and Interregional Competition, chapter 6, pages 99-129, Springer.
9. Education in 2030: five scenarios for the future and talents. <https://www.holoniq.com/2030> (by QS).
10. <https://scholar.google.com/> Google Scholar ilmiy bazasi ma'lumotlari.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
